

UOT 343.3

DOI: <https://doi.org/10.62130/SAFD1676>**Zaur ALLAHVERDİZADƏ***Azərbaycan Respublikası DİN-in
Polis Akademiyasının doktorantı*

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ CİNAYƏT QANUNUNDA RÜŞVƏTXORLUQ CİNAYƏTİ

XÜLASƏ

Məqalədə göstərilir ki, rüşvətxorluğa qarşı mübarizə Azərbaycanın daxili və xarici dövlət siyasətinin mühüm ünsürüdür. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində rüşvətxorluq əməli əsas etibarlı ilə iki cinayət tərkibi ilə əhatə olunmuşdur: maddə 311- rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) və maddə 312 – rüşvət vermə (aktiv rüşvətxorluq). Həmin maddələr Cinayət Məcəllənin 33-cü fəslində öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: Hüquq, dövlət, qanun, cinayət, korrupsiya

Giriş

Rüşvətxorluğa qarşı mübarizə Azərbaycanın daxili və xarici dövlət siyasətinin mühüm ünsürüdür. Rüşvətxorluğa qarşı mübarizənin səmərəliliyi sözügedən neqativ sosial-hüquqi hadisəyə müxtəlif forma və metodlardan istifadə etməklə hərtərəfli təsir göstərməkdən, o cümlədən bu işə dövlət orqanlarını və vətəndaş cəmiyyəti institutlarını cəlb etməkdən asılıdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ölkəmizdə korrupsiyaya və rüşvətxorluq kimi xoşagəlməz hallara qarşı çox ciddi mübarizə aparıldığını diqqətə çatdıraraq vurğulayıb: "Azərbaycan cəmiyyətində korrupsiya və rüşvətxorluq olmamalıdır. Hər halda biz çalışmalıyıq ki, korrupsiya və rüşvətxorluq üçün meydanı həm inzi-bati yollarla, həm də institusional üsullarla daraldıq. Eyni zamanda, cəza tədbirləri də tətbiq olunur və tətbiq ediləcəkdir" [5].

30 dekabr 1999-cu ildə qəbul edilərək 2000-ci il sentyabrın 1-dən qüvvəyə minmiş, özündə 2 (iki) hissəni 12 (on iki) bölməni, 35 (otuz beş) fəslə və 353 (üç yüz əlli üç) maddəni birləşdirən Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində rüşvətxorluq əməli əsas etibarlı ilə iki cinayət tərkibi ilə əhatə olunmuşdur: maddə 311- rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) və maddə 312 – rüş-

vət vermə (aktiv rüşvətxorluq). Həmin maddələr adıçəkilən Məcəllənin 33-cü fəslində öz əksini tapmışdır [2].

Bildirməyi zəruri hesab edirik ki, Azərbaycan Respublikasının hal-hazırda qüvvədə olan Cinayət Məcəlləsi ictimai həyatda baş verən köklü dəyişikliklərə, cəmiyyətin ictimai-iqtisadi və siyasi modelinin dəyişməsinə uyğun olaraq yeni müasir prioritetlərə əsaslanan, cinayət hüquq nəzəriyyəsinin işləyib hazırladığı qabaqcıl baxışları və istiqamətləri özündə təcəssüm etdirən qanundur. 8 dekabr 1960-cü il tarixdə qəbul edilərək 1961-ci il martın 1-dən qüvvəyə minmiş və 1 sentyabr 2000-ci il tarixədək qüvvədə olmuş əvvəlki Cinayət Məcəlləsinin özünü təcrübədə doğrultmuş cinayət-hüquqi institut və normaları yeni Cinayət Məcəlləsində daha da təkmilləşdirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının 30 dekabr 1999-cu il tarixli Cinayət Məcəlləsinin "Dövlət hakimiyyəti əleyhinə olan cinayətlər" adlanan on birinci bölməsinin otuz üçüncü fəslə ilk redaksiyada "Dövlət hakimiyyəti, dövlət qulluğu mənafeyi və yerli özünüidarə orqanlarında qulluq mənafeyi əleyhinə olan cinayətlər", 7 aprel 2006-cı il tarixli Qanunla "Korrupsiya cinayətləri və dövlət hakimiyyəti, dövlət qulluğu mənafeyi, yerli özünüidarə orqanlarında, habelə kommərsiya və ya qeyri-

kommersiya təşkilatlarında qulluq mənafeyi əleyhinə olan cinayətlər", 24 iyun 2011-ci il tarixli Qanunla isə "Korrupsiya cinayətləri və qulluq mənafeyi əleyhinə olan digər cinayətlər" adlandırılmışdır.

M.N.İmanlı göstərir ki, korrupsiya cinayətləri və qulluq mənafeyi əleyhinə olan digər cinayətlər dedikdə, dövlət hakimiyyəti orqanlarının, yerli özünüidarə orqanların, dövlət və bələdiyyə müəssisə, idarə və təşkilatların, habelə digər kommersiya və qeyri-kommersiya təşkilatların normal fəaliyyətini təmin edən ictimai münasibətlərə, dövlət və bələdiyyə qulluğunun, kommersiya və qeyri-kommersiya təşkilatlarında qulluğun mənafehlərinə və nüfuzuna qəsd edən, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 33-cü fəslinin normalarında nəzərdə tutulan əməllər başa düşülür.

Yalnız normal fəaliyyət göstərən dövlət orqanları cəmiyyətin iqtisadi çiçəklənməsini, onun üzvlərinin hüquq və azadlıqlarını təmin edə bilər. Ona görə də dövlət aparatının və yerli özünüidarə orqanlarının fəaliyyətinin həmin aparatın öz əməkdaşları tərəfindən törədilən qəsdlərdən mühafizə edilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir [8, s. 450].

Hazırda qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin ilkin redaksiyasında 311.1-ci maddənin dispozisiyasında rüşvət almaının mahiyyəti anlayış şəklində verilmirdi, rüşvət verənlə əlaqəli müəyyən edilirdi və 311-ci maddə "Rüşvət alma" adlanırdı. 311.1-ci maddədə bildirilirdi: Rüşvət verənin və ya onun təmsil etdiyi şəxsin xeyrinə hərəkətlərə (hərəkətsizliyə) görə, bu hərəkətlərin (hərəkətsizliyin) edilməsi vəzifəli şəxsin vəzifə səlahiyyətlərinə daxil olduqda və ya o, öz qulluq mövqeyinə görə belə hərəkətlərə (hərəkətsizliyə) yardım edə bildikdə, eləcə də xidmət üzrə ümumi himayədarlığa və ya laqeydliyə görə vəzifəli şəxs tərəfindən şəxsən və ya vasitəçidən istifadə etməklə pul, qiymətli kağızlar, digər əmlak və ya əmlak xarakterli mənfəət şəklində rüşvət alma - üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə iki ildən yeddi ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 312.1-ci maddəsinin ilkin redaksiyasında həmçinin rüşvət vermənin anlayışı verilmirdi, dispozisiya yalnız "şəxsən və ya vasitəçidən istifadə etməklə vəzifəli şəxsə rüşvət vermə" şəklində ifadə edilirdi (maddənin özü isə rüşvət vermə adlanırdı) və bu əmələ görə minimum əmək haqqı məbləğinin min mislindən iki min mislinədək miqdarda cərimə və ya minimum əmək haqqı məbləğinin beş yüz mislindən min mislinədək miqdarda cərimə edilməklə və ya edilməməklə beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılması nəzərdə tutulurdu.

Hal-hazırda qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 311-ci maddəsində deyilir:

311.1. Rüşvət alma, yəni vəzifəli şəxsin xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətlərinin) icrası ilə əlaqədar hər hansı hərəkətə (hərəkətsizliyə) görə, eləcə də xidmət üzrə ümumi himayədarlıq və ya laqeydlik müqabilində özü və yaxud üçüncü şəxslər üçün birbaşa və ya dolaylı yolla, şəxsən və ya vasitəçidən istifadə etməklə maddi və sair neməti, imtiyazı və ya güzəştə istəməsi və ya alması, yaxud bu barədə təklif və ya vədə qəbul etməsi - üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə, dörd ildən səkkiz ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

311.2. Vəzifəli şəxs tərəfindən qanunsuz hərəkətlərə (hərəkətsizliyə) görə rüşvət alma - üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə beş ildən on ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

311.3. Bu Məcəllənin 311.1 və ya 311.2-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş əməllər:

311.3.1. qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs və ya mütəşəkkil dəstə tərəfindən;

3.11.3.2. təkrar törədildikdə;

311.3.3. külli miqdarda törədildikdə;

311.3.4. hədə-qorxu tətbiq olunmaqla törədildikdə - səkkiz ildən on iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Qeyd: Bu Məcəllənin 311.3.3-cü maddəsində "külli miqdar" dedikdə, beş min manatdan artıq

olan məbləğ başa düşülür.

Rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) korrupsiyanın ən geniş yayılmış və təhlükəli təzahür formalarından biri sayılır. Bu cinayətin ictimai təhlükəliyi ondan ibarətdir ki, rüşvət alma hakimiyyətin və dövlət idarəçiliyinin əsaslarını sarsıdır, dövlət orqanlarını əhali arasında hörmətdən və nüfuzdan salır, vətəndaşların hüquq və mənafelərinin, mühüm sosial prinsiplər olan ədalətliyin və bərabərliyin pozulmasına səbəb olur [3, s. 982-983].

Rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) cinayətinə görə cinayət məsuliyyətini müəyyən edən normanın yeni dispozisiyası Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının 31 oktyabr 2003-cü il tarixli 57/169 nömrəli Qətnaməsi ilə qəbul edilmiş Korrupsiya əleyhinə Konvensiyasının (Azərbaycan Respublikası 30 sentyabr 2005-ci il tarixli Qanunla bu Konvensiyaya qoşulmuşdur) "Dövlət vəzifəli şəxslərin rüşvətlə ələ alınması" sərlovhəli 15-ci maddəsində [6], həmçinin "Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında" 13 yanvar 2004-cü il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanununun 9.2.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur [9].

Hal-hazırda qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 312-ci maddəsində bildirilir:

312.1. Rüşvət vermə, yəni xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətlərinin) icrası ilə əlaqədar hər hansı hərəkətin edilməsi və ya belə hərəkətin edilməsindən imtina olunması müqabilində vəzifəli şəxsə onun özü və ya üçüncü şəxslər üçün birbaşa və ya dolay yolla, şəxsən və ya vasitəçidən istifadə etməklə maddi və sair nemət, imtiyaz və ya güzəşt təklif olunması, vəd edilməsi və ya verilməsi - beş min manatdan səkkiz min manatadək miqdarda cərimə və ya üç ildən beş ilədək müddətə azadlığın məhdudlaşdırılması və ya iki ildən beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

312.2. Vəzifəli şəxs tərəfindən bilə-bilə qanunsuz hərəkətlər (hərəkətsizlik) etməyə görə ona rüşvət vermə və ya təkrar rüşvət vermə - səkkiz min manatdan on iki min manatadək miqdarda cərimə və ya dörd ildən səkkiz ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Qeyd: Rüşvət verən şəxs vəzifəli şəxs tərəfindən tətbiq edilən hədə-qorxu nəticəsində rüşvət

verdikdə və ya rüşvət vermə haqqında müvafiq dövlət orqanına könüllü məlumat verdikdə cinayət məsuliyyətindən azad edilir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun "Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 73-1, 178-ci maddələrinin və 312-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin əlaqəli şəkilə şərh edilməsinə dair" 14 iyul 2022-ci il tarixli Qərarında gəldiyi qənaətə görə "Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 63-cü maddəsində təsbit edilmiş təqsirsizlik prezumpsiyası prinsipi baxımından rüşvət verən şəxs Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 312-ci maddəsinin Qeyd hissəsinə uyğun olaraq rüşvət vermə haqqında müvafiq dövlət orqanına könüllü məlumat verdiyinə görə cinayət məsuliyyətindən azad edildiyindən, barəsində törədilmiş dələduzluq cinayət işi üzrə onun zərərçəkmiş qismində tanınması mümkün hesab edilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun bu Qərarının 1-ci bəndinə əsasən şəxs cinayət prosesində zərərçəkmiş şəxs qismində tanındığı halda, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 73-1-ci maddəsinə müvafiq olaraq ona qarşı dələduzluq cinayətini törətmiş şəxs onunla barışdıqda və dəymiş ziyanı tamamilə ödədikdə, cinayət məsuliyyətindən azad edilə bilər" [4].

Rüşvətxorluq cinayəti ilə bağlı məsələlərə həmçinin "Dələduzluq cinayətlərinə dair işlər üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında" 2015-ci il 11 iyun tarixli 7 nömrəli Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun Qərarında dəyişiklik edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 19 may 2023-cü il tarixli 11/2023 nömrəli Qərarında toxunulmuşdur. Həmin Qərarın 36-cı bəndində göstərilir ki, "dələduzluq cinayətlərinə dair işlərə baxarkən məhkəmələrin diqqəti bu əməllərin vəzifəli şəxslər, habelə rüşvətxorluqda vasitəçilik etmə adı ilə dələduzluq etmiş ("rüşvətxorluqda yalançı vasitəçi" - "pseudorüşvətçi") şəxslər tərəfindən törədilməsi ilə bağlı olan aşağıdakı məsələlərə cəlb edilsin: "...rüşvət vermə və ya rüşvət verməyə cəhd etmə cinayətlərinin törədilməsi zamanı şəxs tərəfindən istər vəzifəli şəxsə, istərsə də rüşvətxorluqda vasitəçilik etmiş və ya rüşvətxorluqda vasitəçilik et-

mək adı ilə dələduzluq etmiş şəxsə verilmiş pul, qiymətli kağızlar və ya sair maddi nemətlər onları vermiş şəxsin subyektiv qiymətləndirilməsində artıq rüşvətin predmetinə çevrilir və həmin şəxs bu maddi nemətlərin nə vaxtsa qaytarılmasına yox, rüşvətin müqabilində onun xeyrinə vəzifəli şəxs tərəfindən qanuni və ya qanunsuz hərəkətlərin (hərəkətsizliyin) edilməsini gözləyir.

Rüşvət verməyə cəhd edən şəxsin təşəbbüsü ilə vəzifəli şəxsə vermək məqsədilə pul və ya sair maddi nemətləri almış şəxs ondan asılı olmayan səbəblərdən (məsələn, vəzifəli şəxslə sövdələşmənin baş tutmaması, hüquq mühafizə orqanları tərəfindən ifşa edilməsi, son nəticədə rüşvət kimi verməli olduğu maddi nemətləri mənimsəmək niyyətinin yaranması və sair) rüşvətin predmetini səlahiyyətli şəxsə verə bilmədikdə onun əməli dələduzluq deyil, rüşvət verməyə cəhd etmədə iştirakçılıq və işin hallarından asılı olaraq özgənin əmlakını mənimsəmə kimi qiymətləndirilir... [7].

Rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) və rüşvət vermə (aktiv rüşvətxorluq) cinayətlərinin obyektinə diqqət yetirək. Sözügedən cinayətlərin obyektini müəyyənləşdirməzdən öncə cinayətin obyektinə bağlı məsələyə nəzər salmağı məqsədəuyğun hesab edirik. Çünki Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin Xüsusi hissəsinə daxil olan istənilən normanın cinayət-hüquqi təhlili zamanı cinayət tərkibinin ünsürü kimi cinayətin obyektinə əhəmiyyətinə görə birinci yerdə durur. Məhz bu səbəbdən cinayətin obyektinin müəyyən edilməsi problemi cinayət hüquq nəzəriyyəsinin daim diqqət mərkəzindədir. İ.B.Ağayev cinayətin obyektinə bu cür anlayış verir: "cinayətin obyektinə cinayət qanunu ilə qorunan, cinayətin qəsd etdiyi və nəticədə zərər yetirilən və ya real zərər yetirilmə təhlükəsinə məruz qalan sosial əhəmiyyətli dəyər, maraq və sərvətlərdir" [1, s. 51].

İ.Y.Kozaçenko cinayətin obyektinə bağlı göstərir ki, cinayət qanunu ilə qorunan ayrı-ayrı şəxslər, maddi və qeyri-maddi dəyərlər, başqa sözlə, cinayətin təsirinə məruz qalan və nəticədə ziyan çəkən, yaxud ziyan çəkmək təhlükəsi altında qalan nə varsa, hamısı cinayətin obyektinə hesab edilir [15, s.187].

F.Y.Səməndərovun təbirincə, cinayətin obyektinə

ti cinayətlə ziyan yetirilən, yaxud mühüm ziyan yetirilə bilən, cinayət qanunu ilə qorunan ictimai münasibətlərdir [10, s. 141].

Cinayətin obyektinə olan ictimai münasibətlərin aşağıdakı tərkib ünsürləri fərqləndirilir:

a) ictimai münasibətlərin predmeti. İctimai münasibətlərin predmeti elə dəyərlərdir ki, (əmlak, maddi ələmin müxtəlif sərvətləri, mənəvi sərvətlər və s.) bununla bağlı subyektlər arasında əlaqə və münasibətlər yaranır;

b) münasibətlərin subyektləri predmetlə bağlı münasibətə girən tərəflərdir (hüquqi və fiziki şəxslər);

c) ictimai münasibətlərin məzmunu. Predmetlə bağlı subyektlərin qarşılıqlı əlaqələri (hüquq və nəticələr) ictimai münasibətin məzmununu müəyyən edir [11, s. 20].

Beləliklə, cinayətin obyektinə ictimai təhlükəli əməllə ziyan yetirilən, yaxud da ziyan yetirilmək təhlükəsi yaranan, cinayət qanunu ilə qorunan ictimai münasibətlərdir.

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi hissələrə (Ümumi hissə və Xüsusi hissə), hissələr bölmələrə, bölmələr fəsilələrə, fəsilələr isə konkret maddələrə ayrılır. Cinayət hüququnda Cinayət Məcəlləsinin Xüsusi hissəsinin bölmələrə ayrılmasının meyarı olaraq cinayətin cinsi obyektinə, fəsilələrə ayrılmasının meyarı olaraq cinayətin növ obyektinə, maddələrə ayrılmasının meyarı olaraq isə cinayətin bilavasitə obyektinə qəbul edilir.

Rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) cinayətinin obyektinə dövlət hakimiyyətinin, dövlət qulluğunun, yerli özünüidarə orqanlarında, habelə kommersiya və qeyri-kommersiya təşkilatlarında qulluğun normal həyata keçirilməsini təmin edən ictimai münasibətlərdir.

Rüşvət vermə (aktiv rüşvətxorluq) da rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) kimi korrupsiya cinayətləri sırasına aid olan geniş yayılmış cinayətlərdən biridir. Rüşvət vermə (aktiv rüşvətxorluq) cinayətinin ictimai təhlükəliyi onda ifadə olunur ki, bu əməlin törədilməsi ilə hakimiyyət nümayəndəsi funksiyasını həyata keçirən, yaxud dövlət orqanlarında, yerli özünüidarə orqanlarında, dövlət və bələdiyyə müəssisə, idarə və təşkilatlarında, habelə kommersiya və qeyri-kommersiya təşki-

latlarında təşkilati-sərəncamverici və ya inzibati-təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirən vəzifəli şəxslərin korrupsiyaya qurşanmasına münbit zəmin yaradır, vətəndaşlar arasında qanun çərçivəsindən kənara çıxan davranışa yol verməyin mümkünlüyünə meyil yaranır, insanların qanun və dövlət hakimiyyəti qarşısında bərabərliyi və sosial ədalət prinsipləri ciddi surətdə pozulur.

Rüşvət vermə (aktiv rüşvətxorluq) cinayətinin obyektivi rüşvət almanın (passiv rüşvətxorluq) analoji tərkib əlamətləri ilə üst-üstə düşür [3, s. 989].

A.V.Şabanovun mövqeyinə görə, rüşvətxorluq korrupsiya ünsürü kimi çıxış edən, ələ alma ilə bağlı cinayət törədilməsində ifadə olunan neqativ sosial-hüquqi hadisədir [13, s. 41]. Fikrimizcə, müəllif neqativ sosial-hüquqi hadisə kimi rüşvətxorluğun ən mühüm sistemyaradıcı əlamətini qeyd etmişdir.

Cinayət hüquq elmində formalaşmış mövqeyə görə rüşvətxorluq vəzifəli şəxsin ələ alınması ilə xarakterizə olunan əməllərin məcmusudur. Məsələn, M.A.Podqruşniy hesab edir ki, rüşvətxorluq rüşvət alma və rüşvət vermə, həmçinin rüşvətxorluqda vasitəçiliyi əhatə edən qeyri-hüquqi əməldir [14, s. 11].

Bununla belə, rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) və rüşvət vermə (aktiv rüşvətxorluq) əməlləri sadəcə bir-birində mövcud deyil, onlar bir-birilə zaman, məkan, məntiqi və səbəb-nəticə əlaqəsində olurlar.

B.V.Sidorov və A.Ş.Balayevin fikrincə, rüşvət alınması və verilməsi iki müstəqil hüquqazidd hərəkət deyil, rüşvətxorluq adlandırılan ayrıca müstəqil sistemi əmələ gətirən, bir-birilə sıx qarşılıqlı əlaqədə olan iki müstəqil davranış aktlarından ibarətdir [12, s. 157].

Həqiqətən, rüşvət alma və vermə rüşvət verənin və rüşvət alanın qarşılıqlı əməlləri nəticəsində yaranan, hər birinin öz ictimai təhlükəliliyi olan faktiki olaraq vahid hüquqazidd aktdır. Bu zaman rüşvətin alınması ilə rüşvətin verilməsi başa çatır. Belə sistem hətta o halda olur ki, məsələn, bu zaman rüşvət verən və rüşvət alan arasında birbaşa

əlaqə olmur, onlar vasitəçi vasitəsilə hərəkət edirlər və rüşvət predmetinin verilməsi-alınması anı zaman və məkanca uzanmış olur, çünki göstərilən şəxslər arasındakı əlaqə kəsilmir və ümumi maraqlar formalaşır.

Bu əməllərin hər biri müxtəlif adamlar tərəfindən törədilir, müxtəlif maraqların diktə etdiyi xarakterə və spesifikliyə malikdir, onlar belə cinayətkar sövdələşmə nəticəsində rüşvət verən və rüşvət alanın hər birinin son məqsəd güddüyü sui-qəsdində üst-üstə düşür. Onun iştirakçıları rüşvətxorluq sisteminin özündə heç də bərabər mövqə tutmur, eyni rol oynamırlar, baxmayaraq ki, onlar azad şəkildə və ya məcburiyyət altında (rüşvət verənə hədə-qorxu tətbiq olunmaqla) bu sistemin çərçivəsində bir-birilə əməkdaşlıq edir və qarşılıqlı əlaqədə olurlar.

Rüşvət verilməsi, onun alınması olmadan sona çatdırıla bilmədiyindən, onların müstəqil cinayət olmadığını sübut edən dəlil yoxdur, yalnız göstərilən əməllərin sistemli qarşılıqlı əlaqəsinin sübutu və ya təzahürü var.

Rüşvət vermə rüşvət alma kimi yalnız ona görə müstəqil cinayət hesab edilmir ki, qanunvericiliklə ona bu qisimdə baxılır, həm də ona görə ki, rüşvət verən şəxsin digərlərinə oxşamayan davranışında cinayətkar kimi səciyyəlonən bütün zəruri əlamətlər olur.

Hər hansı bir bütöv sistem kimi götürdükdə rüşvətxorluqda rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq) rüşvətxorluğun əsas ünsürü sayılması başqa bir məsələdir.

Beləliklə, rüşvətxorluğun əlamətləri arasında aşağıdakıları xüsusi vurğulamaq lazımdır:

1) rüşvətxorluq korrupsiyanın bir hissəsidir, bununla əlaqədar onun üçün şəxsin öz xidməti və (və ya) vəzifə mövqeyindən tamah və ya digər şəxsi maraqlarından ötrü istifadə etməsi səciyyəvidir;

2) rüşvətxorluq cinayət-hüquqi kateqoriyadır və müvafiq olaraq korrupsiya cinayətinin strukturuna daxildir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Ağayev İ.B. Cinayət tərkibi: Dərs vəsaiti / İ.B.Ağayev. - Bakı: Təhsil, - 2005. - 496 s.
2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi // 30 dekabr 1999-cu ildə qəbul edilmişdir (5 dekabr 2023-cü il tarixədək olan dəyişiklik və əlavələr): [Elektron resurs] / <https://e-qanun.az/framework/46947>
3. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin Kommentariyası / F.Y.Səməndərovun redaktəsi ilə. - Bakı: Digesta, - 2012. - 1104 s.
4. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun "Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 73-1, 178-ci maddələrinin və 312-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair" 14 iyul 2022-ci il tarixli Qərarı: [Elektron resurs] / <https://www.constcourt.gov.az/az/decision/1303>
5. Azərbaycanda korrupsiyaya qarşı mübarizə ardıcıl və qətiyyətlə aparılır: [Elektron resurs] / https://www.yeniazərbaycan.com/Siyaset_e55307_az.html
6. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiya əleyhinə Konvensiyasının təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu // 30 sentyabr 2005-ci ildə qəbul edilmişdir: [Elektron resurs] / <https://e-qanun.az/framework/10784>
7. "Dələduzluq cinayətlərinə dair işlər üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun Qərarı // 11 iyun 2015-ci ildə qəbul edilmişdir (30 aprel 2021-ci il, 24 dekabr 2021-ci il, 19 dekabr 2022-ci il və 19 may 2023-cü il tarixdə olan dəyişiklik və əlavələr): [Elektron resurs] / <https://e-qanun.az/framework/47280>
8. İmanlı, M.N. Cinayət hüququ (Xüsusi hissə): Dərslik / M.N.İmanlı. - Bakı: 2019, - 768 s.
9. "Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu // 13 yanvar 2004-cü il tarixdə qəbul edilmişdir: [Elektron resurs] / <https://e-qanun.az/framework/5809>
10. Səməndərov, F.Y. Cinayət hüququ (Ümumi hissə): Dərslik / F.Y.Səməndərov. - Bakı: Digesta, - 2013. - 720 s.
11. Глистин, В.К. Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений. Объект и квалификация преступлений / В.К.Глистин - Ленинград: Издательство Ленинградского ун-та, - 1979. - 127 с.
12. Сидоров, Б.В., Балаев, А.Ш. Взятничество как система и составная часть коррупции: понятие, социальная и уголовно-правовая характеристика и вопросы совершенствования российского уголовного законодательства // - Казань: Вестник экономики, права и социологии. 2011. № 2, - с. 157-165.
13. Шабанов А.В.. Уголовно-правовые и криминологические аспекты взяточничества: / дисс. канд. юрид. наук. / - Ростов на Дону, 2004. - 187 с.
14. Подгрушный, М.А. Борьба со взяточничеством как коррупционным преступлением в современной России: уголовно-правовые и криминологические аспекты: / дисс. канд. юр. наук. / - Саратов, 2014. - 238 с.
15. Уголовное право России. Учебник для вузов: [в 2-х томах]. - Москва: Норма, - т. 1. Общая часть / Под ред. А.Н.Игнатова и Ю.А.Красикова. - 2000. - 639 с.

Заур АЛЛАХВЕРДИЗАДЕ

заочный докторант

Академии полиции Министерства

Внутренних Дел Азербайджанской Республики

**ПРЕСТУПЛЕНИЕ ВЗЯТОЧНИЧЕСТВА В УГОЛОВНОМ
ЗАКОНЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ****РЕЗЮМЕ**

В статье указывается, что борьба со взяточничеством является важным элементом внутренней и внешней государственной политики Азербайджана. В Уголовном кодексе Азербайджанской Республики деяние взяточничества в основном охватывается двумя составами преступления: статья

311 - получение взятки (пассивное взяточничество) и статья 312 - дача взятки (активное взяточничество). Эти статьи отражены в главе 33 Уголовного кодекса.

Ключевые слова: Право, государство, закон, преступление, коррупция

Zaur ALLAHVERDIZADEH
doctoral student at the Police Academy
of the Ministry of Internal Affairs
of the Republic of Azerbaijan

THE CRIME OF BRIBERY IN THE CRIMINAL LAW OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

SUMMARY

The article states that the fight against bribery is an important element of the domestic and foreign state policy of Azerbaijan. In the Criminal Code of the Republic of Azerbaijan, the act of bribery encloses two criminal elements: Article 311 – receiving a bribe (passive bribery) and Article 312 - giving a bribe (active bribery). Those articles are reflected in Chapter 33 of the Criminal Code.

Keywords: right, state, law, crime, corruption.